

1853-1856 KIRIM SAVAŞINA DAİR BİR CİHAD RİSALESİ

ABDULLAH TAHA İMAMOĞLU^a

Öz

Bu çalışmada Kırım Savaşı'ndan (1853-1856) bahseden Osmanlı Türkçesi matbu bir cihad risalesinin neşri amaçlanmaktadır. Müellifi meçhul olan Cihad Emr-i Hak'tır başlıklı bu risale cihad ve mücahid kavramlarının tanımıyla başlamaktadır. Ardından Osmanlı tebaasının cihad şuurunu ortaya koyan ve cihada dair örnek alınacak dört hadiseden bahsedilmektedir. Birinci olayda Halil isimindeki gönüllü bir Osmanlı neferinin cihada çıkmak için ailesine veda etmesinden ve aile fertleri arasında geçen konuşmalardan, ikinci olayda Abdal Musa'nın cesaretinden, üçüncü hadisede sahabeden Ammar b. Yasir'in (ra) kahramanlığından, dördüncü olayda ise Kırım Savaşı'nın önemli muharebelerinden birisi olan Gözleve muharebesinin Osmanlı ordusunca nasıl yapıldığından bahsedilmektedir. Bu olayların tamamı Osmanlı neferlerinin cihad şuurunu kuvvetlendirmek için anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Kırım Savaşı, Gözleve Muharebesi, Cihad, Kahramanlık.

A TREATISE ON HOLY WAR (JIHAD) CONCERNING THE CRIMEAN WAR IN 1853-1856

Abstract

This study aims to focus on the publication of a printed treatise on jihad in Ottoman Turkish concerning the Crimean War (1853-1856). The author of this treatise is unknown and it is entitled Jihad is the Decree of God (Cihad Emr-i Hak'tır). It begins with the definitions of jihad and mujahid. Then, four cases those that put forth the understanding of jihad in Ottoman society is explained. The first case is the account of Halil, an Ottoman military volunteer, when he departed from his family to participate into the war as well as the dialogues between the family members; the second case is about the bravery of Abdal Musa; the third one is about the valour of a Companion of Prophet Muhammad, Ammar b. Yasir; the fourth and the last case is concerning how the Ottoman army fought during the Battle of Eupatoria, which is among the important battles of the Crimean War. All of these cases were recounted in order to strengthen the conciousness of jihad among the Ottoman soldiers.

Key Words: Ottoman, Crimean War, Battle of Eupatoria, Jihad, Valour.

---

^a Doç. Dr., Trakya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
(atahaimamoglu@trakya.edu.tr)

1853-1856 Kırım Savaşı Osmanlı Devleti'nin başından geçen en önemli hadise ve harplerden birisidir¹ ve bu savaşın yapıldığı esnada harbin safhalarını anlatan birçok manzumeler yazılmış, destanlar söylenmiş ve mesneviler kaleme alınmıştır.² Bu cihad risalesi de dini kahramanlık hikâyelerini cemedan ve Osmanlı insanının cihad anlayışına dair şuur ve hassasiyetini ortaya koyan kısa ama temsil değeri yüksek bir metindir.

Yazarı meçhul olan bu cihad risalesi Dersaadet'te neşredilmiştir ve Risalenin kapağında belirtilen basım tarihi 1326/1908 yılını göstermektedir. Risale on altı sayfadan müteşekkil olup, her sayfada on dokuz satır mevcuttur. Yazar, eserinde kendi ismini belirtmemiştir ancak Risalenin yazılma gerekçesini açıklarken emrine itaati şeref addettiği büyük bir zâtın talebi üzerine, atalarımızın cihada dair örnek alınacak davranışlarını ihtiva eden bazı kıssaları yazdığını vurgulamıştır. Risalenin başlığını *Cihad Emr-i Hakk'dır* şeklinde koyan yazar, eserini sade bir Osmanlı Türkçesi ile kaleme almıştır.

Çalışmada bu risalenin neşri amaçlanmaktadır. Usûl olarak metni daha anlaşılır ve sistemli kılmak için başlıklar tarafımızdan numaralandırılmıştır. Ayrıca metinde zikredilen bazı tarihi ıstılahlar izah edilmiş ve telmih yapılan bazı hadislerin tahriri yapılmıştır. Cihad ve mücahidin tanımıyla başlayan risalede, cihad ıstılah olarak "gavga" kelimesiyle tercüme edilmiştir. Eserde muhteva olarak, Osmanlı tebaasının cihad şuuruna dair dört olaya yer verilmektedir.

Birinci olayda, Napolyon Bonapart'ın Mısır'ı istila ettiği zaman (1799) İstanbul'dan Mısır'a yardım gönderilmesi ve Halil ismindeki gönüllü bir askerinin cihad için ailesiyle vedalaşması anlatılmıştır. Risalede dikkati çeken bir diğer husus Halil'in annesinin, babasının vasiyet ettiği savaş alet ve kıyafetlerini göstermek üzere, o ana kadar girmediği odaya oğlunu çıkarması ve dört duvarı muharabe deposu gibi olan odada kılıç, tabanca, palaska, silahlık, Osmanlı atlarına mahsus at takımı, meşin kaplı potur gibi savaş aletlerini göstermesidir.

İkinci hadisede ise coptan başka silahı olmayan Abdal Musa'nın kahramanlık hikâyesine yer verilmektedir. Abdal Musa, kıssada diğer askerlerde gümüş piştov, sırma silahlık ve altınlı kılıçlar olduğu halde kendisinin daha cesur ve imanlı olduğunu ispatlamaktadır.

Üçüncü vakıada ise Halid b. Velid (ra) komutasındaki Yemame Gazvesi'nde Ammar b. Yasir'in (ra) kahramanlığına değinilerek asr-ı saadet dönemine atıf yapılmaktadır. Dördüncü ve son olarak da Kırım Savaşı'nın önemli muharebelerinden birisi olan Gözleve Zaferine (1855) temas edilerek bu zaferin nasıl kazanıldığı diğer olaylarla irtibatlandırılmaktadır.

¹ Yusuf Sarımay, (proje yön.), *Osmanlı Belgelerinde Kırım Savaşı (1853-1859)*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara 2006.

² Necat Birinci, "1853-1856 Kırım Savaşını Anlatan Bir Eser: Manzûme-i Sivastopol", *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, sy. 10-11, İstanbul 1981-1982, s. 233.

Tarihte Kırım Savaşı diye anılan bu savaşın önemi Osmanlı Devleti'nin bu zamana kadar bir başka Avrupa devletinin desteğini almadan kendisi için savaşlar yapması ancak bu savaşta müttefik güç birliğine dayanarak Rusya'ya karşı İngiltere ve Fransa'nın yardımına ihtiyaç duymasıdır. 14 Eylül 1854'de Osmanlı, Fransız ve İngiliz kuvvetleri Kırım'a çıkartma yaptılar ve 20 Eylül'de müttefik ordusu Alma Meydan Muharebesi'yle Ruslara ağır kayıplar verdiler.³ Risalede, Rusların aldığı bu mağlubiyetin nedeni Osmanlı neferlerinin maneviyat açısından güçlü olmasıyla izah edilmektedir.

Cihad Emr-i Hakk'dır Dersaadet 1326

1. Cihad

Asker arkadaşlarımızın şecâat-ı fitriyelerini teşdîd vesâir yoldaşlarımızın “gönüllerinde zâten merkûz olan efkâr-ı askeriyelerini tezyîd zımında mücahidîn-i İslâm'ın me'sere-i eslâf-ı cihadiyelerinde bazı fıkranın risalemize derci”, “emrine itaati kendimce şeref addettiğim” bir büyük zât tarafından emir olduğundan gerek âcizane öğrenebildiğim fikarâtı tasvir ve gerekse mütalaa-gûzarım olan o misüllü mevaddı aynen nakl ü tahrir mecburiyetinde bulundum.

Serlevhaya fikarât-ı cihad tabir ettiğimiz için “cihad” ve ibare arasında kerraren geçecek olan “mücahid” lafızlarını lisân-ı şeriatın tahdîd etmiş olduğu hudud dairesinde tarif etmekle makale-i mübaşeretini evla gördük.

Cihad, ilan-ı kelime-i vahdet, icra-yı ahkâm-ı şeriat, istirahat-ı milliyet, vikaye-i şan-ı devlet, imar-ı memleket, imdad-res-i ümmet, muhafaza-i vatan, niyet-i hâlisesiyle efrad-ı milletin eli silah tutanlarından icab-ı mikdarı âdemin silahlanub bir araya gelerek öz karındaş gibi müttefikten ve birbirine merbûtan düşmanla dögüşmelerine tabir olduğun misüllü bu tarifî icra eden erlere de “mücahid” deniyor.

Gaza ve cihadın farz olduğun herkesin malumu olmak hasebiyle tekrarına hacet-mes etmeyeceğinden yalnız tarifât-ı sabıka ile iktifa eyledik.

2. Fıkra-i Cihadiye [Genç Halil'in Cihada Katılması]

Meşhur Napolyon Bonapart'ın Mısır'a istilâsı zamanında Dersaadet'den imdad gönderildiği sırada İstanbul'da bayrak açan ağalardan Simkeşhâne⁴ ustası Seyfullah Ağa'nın açtığı bayrağın altında toplanan bahadırlar arasında on sekiz yaşında Halil isminde bir delikanlı dahi kaydolunmağa gelür.

³ İlhan Akbulut, “160. Yıldönümünde Kırım Savaşı”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, sy. 208, İstanbul, 2014, s. 343.

⁴ Gümüş ve altın teller çeken sırmacı ve kılâpdancı esnafın bulunduğu yere verilen addır. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, III, 227.

Osmanlıların ahval-i fevkalâdelerinden olan tahkik-i hâl madde-i müstahsenesini icra zımında Halil'in neci ve kimin nesi olduğunu kendisinden istifsar ederler. Halil ise "Babam asker imiş gazilikle ölmüş. Şimdi bir vâlidemle hemşirem ve eniştemden başka kimsem yoktur." cevabını verir. Bunun üzerine Sergerde⁵ Seyfullah Ağa "Oğlum sana gaza farz değildir. Sen kal da validene bak."⁶ diye cevab-ı red verince Halil, "Babacığım! Beni buraya gönderen vâlidemdir. 'Haydi oğlum gavgaya varmış, git sen de bir bayrak altına gir! Evimizden her gavgaya erler giderdi, şimdi nevbet sana geldi. Git! Beni düşünme, ben kendim çalışurum. Allah da bana imdâd eder. Zaten enişten de var. Bana bakar. Sen git! Allah'ın emrini yerine götür' dedi de geldim." Cevab-ı merdânesiyle karşıladığından kabul olunur. Fakat yine el altından sahihen vâlidesinin hüsn-i rızası olup olmadığı tahkik olunarak keyfiyetin sıhhati tebeyyün edince herkes Halil'i alkışlar.

Bir aralık Halil evine gelüb vâlidesinin elini öperek "Anacığım Allah'ın inayetiyle senin hüsn-i terbiyenle bu boya geldim. Elhamdulillah asker de oldum. Yarın öbür gün gideceğiz. Daha biraz nasihat et." der. Vâlidesi ise oğlunun alnından öperek kemâl-i metanetle "Öyle ise arkamdan gel." deyüb evin en üst katında Halil'in bu yaşına gelinceye kadar girmemiş olduğu bir odayı açup içeriye sokar.

Odanın dört divarı muharabe deposu gibi bir tarafında kılıç, tabanca, palaska, silahlık diğer tarafında Osmanlı atlarına mahsus at takımı, kahraman kisvesinden ma'dud bacakları meşin kaplı potur⁷ ve bir nihade câmadanî⁸ ile müzeyyen idi. O valide-i gayura serdarlar ağzından çıkar gibi. "Evladım! Bu silahlar, bu elbiseler rahmetli babanın, bu takımlar da bindiği atın idi. Ömründe yedi kere gavgaya kendi kendinin, bunların ve milletin namusunu muhafaza iderek gazi geldi. Ölmezden evvel buraya kendi astı." Oğlum Halil'e sakla.' diye vasiyet etti... İşte zaman geldi. Bunlar senindir al giy! Şu çıkında galiba yüz kadar altın var. Onları da kemerine koy! Başın sıkılırsa. Arkadaşlarından muhtaç kalan olursa sarf et! Nutk-ı âli himmetânesiyle oğlunu giydirir, kuşatır ve irtesi günü altına güzelce bir de at çeker."

Halil'in yola çıkmasına bir iki saat kalarak odasına alub kızını da çağırub der ki. "Ciğerköşem. Cenab-ı Hakk seni bize bağışladığı zaman çok yaşar ve bizi muhafaza eden bahadırlardan olur diyerek içerüden ben, dışarudan baban çalışa çalışa Allah'ın inayetiyle seni bu boya getürdük. Muradımız şimdi hâsıl olacak. Sen gavgaya gittiğinde hem Allah'ın rızasını tahsil, hem pederinin ruhunu şâd hem de benim kalbimi memnun edeceksin...

⁵ Farsça baş demek olan bu tabir gönüllü olarak harbe iştirak eden kâfilelerin başlarına verilen addır. Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, III, 184.

⁶ Seyfullah Ağa'nın Halil'e verdiği cevapta Rasulullah'a gelip cihad için izin isteyen adama Hz. Peygamber'in anne ve babasının hayatta olup olmadığını sorup, onun da evet demesine binaen onlara hizmet etmen de cihaddır diye cevap vermesine telmih yapılmıştır. Müslim, *Birr ve's-sıla*, 5; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI/115.

⁷ Bacağa gelen yerleri dar şalvar adıdır. Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, II, 780.

⁸ Poturun üstüne giyilen çapraz şekilde iki sıra düğmeli ve harçlı bir nevi kısa ve kolsuz üstlüğüdür. Kadifeden yahut çuhadan yapılırdı. Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I, 255.

Haydi yavrum git! Allah bedenine sıhhat, kalbine şecâat ihsan eylesün. Emzirdiğim südü ve analık hakkını helal etmemi istersen söyleyeceğim sözlerle amel idesin!”

“Arslanım! Nerede olursan ol namazını niyazını, müslümanlığın ahkâmını icraya her şeyden ziyade çalış. Sonra da yanımda olduğun vakitler gibi terbiyeli gez. Namus-ı imaniyene, itibar-ı askeriyene leke getürecek işlerde bulunma. Gerek yolculuğunda gerek konak yerlerinde sakın kimseye zarar etme. Düşmana bile adalet et. Dinimizin emreylediği şeylerden başka bir işde bulunma. Osmanlılığını her yerde göster. Gavgaya başladığın zaman güya düşman bir müslüman hatununu esir etmiş o da ben imişim gibi intikam almağa ve o hatunu kurtarmağa çalış! Geçen gün vaizden işittim. Mağrib’de bir müslüman hatununu kâfirler esir itseler maşrıkdaki Müslümanlar kurtarub ehline teslim etmek için gaza vacip olurmuş.”

“İki gözüm! Sakın şeytanın iğvasına aldanub da gavgadan kaçayım dime! Ölümünden hiç korkma! Muharebede ölürsen şehid olursun. Ahiretde bana da şefaata idersin. Rahmetli baban yedi kere gavgaya gitdi. Hiç birinde ölmedi. Nihayet önümde can verdi. Ölürken. “Ah şehid olamadım.” diyerek gözünü kapadı.”⁹

“Evladım! Allah göstermesün bozgunluk olsa bile kaçma. Herkes nereye giderse sen de orada bulun. Allah’ın inayeti yetişür yine galebe çalarsınız. Senden umduğum gayrettir. Yerde bulunurum da gavgadan mektuplar gelmiş, düşman bozulmuş. İntikam alınmış diye âlemin evladlarından haber işidirsem ‘benim oğlumdan haber yok. Elhamdulillah şehid olmuş.’ demekle iftihar etmeyi isterim. Yoksa ben o lakırdılarla sevinüb dururken kadının biri. ‘Vay senin başına! Sen karıdan doğan oğlandan cesurluk mı me’mül idersin. Oğlum mektubunun kenarına yazmış. Senin oğlun gavgadan kaçmış.’ diyecek olursa ‘O anda yüreğime iner ölürüm. Şayed sağ kalsam bile sana kapuyu açmam. Git sen namahremsin.’ diye evden koğarım. Haklarımı haram iderim. Haydi oğlum göreyim seni ‘Ya gazi Ya şehid.’ Hadi yavrum, haydi arslanım” diyerek alnından gözlerinden öper. Derhal hemşiresi dahi söze başlayarak, “Karındaşım anamızın nasihatlerini dinledin ya! Hepsisi de altın küpe gibidir. Kulağında pek kıymetli tut. Ben de senden büyük olduğum için bir iki şey söyleyeyim, onlara da kulak ver.”

“Sevgili kardaşım! Muhakkak bil ki gavgaya meydanını bırakub da kaçarsan düşman senden evvel evimize gelir. Biz senin ırzın namusunuz. Eğer kaçarsan sen bizi onlara teslim itmiş olursun. Irz ve namusunun yanına düşmanı davet idüb de kendisini savaştan erkek olmakdan ise genç yaşında yere batsun. Git de biz senin silahın sayesinde evimizde rahat idelim. Düşman korkusundan emin olalım. Haydi Allah’ın yardımını seninle olsun. Yürü benim arslan kardaşım. Ablan da senin kurbanın olsun” deyüb bu da alnından, Halil [de] onların ellerini öperek evden çıkarırlar.

⁹ Halil’in babasının bu talebi samimi bir şekilde şehid olmayı isteyen yatağında ölse dahi Allah tarafından şehitler mertebesine ulaştırılacağını müjdeleyen Hz. Peygamber’in hadis-i şerifine muvafıktır. Ebu Dâvûd, Cihad, 19.

Halil, Mısır'a gidüb şan-ı Osmaniye'ye layık olacak vechile vazife-i cihadı icra ve rütbe-i gazavâtı ihraz ederek mansûren hanesine avdet ider.

2.1. Diğer [Abdal Musa'nın Cesareti]

Yine Mısır'a imdad için giden bir fırka-i mücahidîn meyanesinde elinde bir coptan ağzında aklında fikrinde Allah'dan başka vird ve silahı olmayan Abdal Musa ile önüne gelen eğlenir¹⁰ ve ekseriya İbrahim namında zengin bir mücahid, Musa'yı hem besler hem de şakalaşur idi.

Bir gün râkib oldukları geminin Mısır sevahiline takribini gördüklerinde İbrahim Bey "Ey Musa! İşte kara görüldü. Çıkar çıkmaz gavgaya başlayacağız. Sen ne yapacaksın? Ne silahın var ne de cesaretin" deyüb bir latife ider. Musa ise "Beğim! Silahım yoksa Allah'ım var. Cesur gösterecek elbisem yoksa arslan yüreğim var. Hele o günü görelim de benim için silah da Allah'dır cesaret de Allah." kelimâtıyla mukabele ider ve fakat beyin bu lakırdısı yüreğine derd olur.

O fırka-i mücahidîn meyanesinde asıl mücahid fi sebilillah elkabına Musa'dan başkası layık olmadığından hakikaten o şerefli ismin mazharı olmuştur.

Nasıl olmasun ki? Gemileri sahile yanaşub da asker çıkmağa düşman görünmeğe başlayınca o mücahid fi sebilillah copunu omuzlar ve kelime-yi tayyibe-i La ilahe illallah ile düşmanı karşılar.

İyice ilerüledikten sonra düşmanın süvari karagollarına rast gelerek içinden birisi Musa'ya hamle itmekde iken Musa "Ya meded Allah" diye kafasına bir cop indirüb tuz gibi ider ve derhal silahlarını beline takarak atını altına çekerek arkadaşları yanına gidüb İbrahim Bey'e hitaben, "Gördün mü beğim? Allah ne yaparmış? İşte beni senden iyi itti. Sen yayasın ben atlı. Sen daha düşmanı görmeden ben gazi oldum. Haydi bakalım. Senin de cesaretini silahlarının kuvvetini görelim." dir ve el birliğiyle muharebeye şurû' ederler.

Musa hem muharebece olan vezâifini icra ve hem de aralık da arkadaşlarının hallerine hususiyle İbrahim Bey'in ahvaline dikkat iderek azıcık gevşeklik görecektense "Cesur beyler! Gümüşlü piştovlu,¹¹ sırmalı silahlıklı, altunlu kılıçlı ağalar! Ne oluyorsunuz? Haydi bakayım. İşte Abdal Musa en ileride" diyerek tahrik-i hamiyetle mücahidîni tahrîs

¹⁰ Bu kıssada Osmanlı ordusunun savaşları kazanmasında en çok etki eden zümrelerden birisi olan manevi yönü kuvvetli kişilere yani abdâllara ve abdâllık makamına atıf vardır. Abdâllığın mevcudiyetini hadislerle ortaya koyan bir çalışma için bkz. Süyûtî, *el-Haberü'd-Dâl alâ Vücûdi'l-Kutb ve'l-Evtâd ve'n-Nücebâ ve'l-Abdâl*, s. 117-147. Hz. Ömer zamanında "Şam fethedilmişti. Yemen'deki ordu ile Yemen ve Medine arasında bulunan ordu (Şam'a) yönelince, onlardan biri Şam'a yönelmeyi tercih etti. Hz. Ömer, "Keşke aklım abdâllara erseydi de kendilerine kervanların (süvarilerin) uğrayıp uğramadığını anlasaydım" dedi. İbn Asâkir, *Tarihu Dımaşk*, I, 295.

¹¹ Tabancadan evvel kullanılmış olan ibtidaî silahlardan birinin adıdır. Bir aralık orduda harb aleti olarak kullanılmış olan piştov yeni silahların yanında kıymeti olmadığı nazar-ı dikkate alınarak şişhane ve eğrikılıç ile birlikte 1800 senesinde ordu kadrosundan çıkarılmıştır. Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, II, 779.

ider ve o muharabenin kazanılmasına vücûd-ı inayet-Bârî nev'inden bir vasıta-i mahsusa addolunur.

Fıkranın küçüklüğü Cenab-ı Hakk'a rabt-ı kalbin büyüklüğünü gösterdiğinden intihabında hata etmemiş oluruz zannederim.

2.2. Diğer [Ammar b. Yasir'in (ra) Cesareti]

Hilafet-i cenab-ı Sıddîk de seyfullah Halid b. Velid'in (ra) riyasetiyle kazanılan Yemame Gazasında İslam'da tekaddüm ile iftihar iden ve Ashab-ı Bedir e'azımından Hz. Ammar b. Yasir meydan-ı mübarezeye çıkar nâzan nâzan İslam'ın fahr ve şerefine dair şiirler okuyarak düşman tarafından karşısına duracak hasım ister. Kimse gelemmez. Bir saat kadar meydan-ı mübarezede boş kalub mukabelesine gelmege hiç kimse cesaret edemediğini görünce yedinde vedâ-i din olan seyf-i celâdeti çekerek tek başına altmış bin kişilik bir ordunun üzerine hücum ider.

Karşısına her kim rast gelürse bir darbeye iki parça iderek bir iki saat kadar hamlesine tesadüf iden saflarda uğraşur. Hatta düşman tarafından mübarek başına bir kılıç dokunmuş ve anın tesiriyle başının derisi kulaklarına kadar inmiş olduğundan şiddetli bir zahm mevcut iken yine iki saat daha muharabede devam eder nihayet hesapsız denilecek kadar düşman itlâfına muvaffak olduktan sonra mansûren İslam ordusuna avdet ider... deyu tarihler müttefikten ve mevsuken beyân eylerler.

2.3. Diğer [Gözleve Muharebesi'ne Dair]

Meyane-i mücahidinde zuhur iden fedakarların terceme-i halleri unutulmayub gülşen saray-ı medfenlerinde yatdıkça namları dahi sahâif-i âsârda bâki kalması iltizamına mebnî "Gözleve Muharebesinde" ibrâz-ı şecaat iden bir iki zâtın terceme-i hallerini topçu kaimmakamlarından Ali Rıza Bey dağarcığa derç itdirmiş idi.

2.3.1. Gözleve Muharebesi

Hicretin bin iki yüz yetmiş senesi (1270) Kânun-ı Evvel'in üçüncü günü [15 Aralık 1854] Şam'da vefat eden Müşir Ahmed Paşa kumandasıyla otuz tabur piyade ve altmış kıta süvari bölüğü Osmanlı ve Fransız ve İngiliz gemilerine râkiben Varna'dan hareket ve dördüncü günü Gözleve'ye muvasalat ederler.

Asakir-i Osmaniye'nin vürûdını müteakib mahall-i mezkurda bulunan Rusyalu bilâ-muharabe ric'ate mecbur olur. Fakat İslam ahaliyle bir mikdar yahudi kalur.

Asakir-i Osmaniye sandallarla karaya çıkub usûl-i vechile çadırlar altına ve ebniyelere yerleşürler. Rusyalu artık avdet itmez efkariyle lüzum görinen istihkama pek ehemmiyet verilmeyüb yalnız birkaç kıta tabye ile şehrin etrafına ufak bir hendek açarlar.

Asakir-i Osmaniye'den başka iki kıta top, iki bölük Fransız piyadesi bulunur. Sene-i mezkure Şubat'ının ikinci günü ordunun ahvalini teftiş zımında Serdar-ı Ekrem Ömer

Paşa gelüb istihkamları zayıf bir halde bulunduğına teessüfle beraber bunlara bir gün evvel takviyet virilmesini emir ve irade ider ve o gün ameliyâta başlar.

Müşarun ileyhin vüsûlünün üçüncü yani Şubat'ın beşinci Cuma irtesi gicesi saat yedi kararlarında bağteten Rusyalu'nun geldiği haber alınmasıyla topçılar top başına ve piyadeler mevki' tabyalarına gelüb sabah namazına kadar beklenür fakat Rusya turukundan ağız otu¹² bile kaldırıılmaz. Vakt-i fecirde doksan pare tahminen üç yüz arşun kadar açık olarak tabyeleri mukabiline vaz' ve her topun tarafeynine hendekler hafr ile derunlarına dörder şeshane¹³ neferi konulmuş olduğu halde müşahede olunur. Vesâir kırk tabur piyade ile alay süvari bunların tahminen yüz yigirmi adım girusinde saf harp nizamında bulunur.

Zikrolunan piyade ve süvari ateşe başlamamış ve fakat tarafeynden endaht olunan topların sadası ve güllelerin kemâl-i süratinden havayı yağdıka hâsıl olan avazı dehşet virecek yerde ve Osmanlı askerleri o muharabede o ana değin bir ateş görmediği halde kavs ve gülleler insanların bârgirlerin başını kolunu bacağı vücutlarından ayırub gitdikçe ve patlamak üzere tıpası yandan kavslara bârgirler acı acı kışneyerek kulaklarını dikdikçe ve muzikalar

Ey vatanperver yine gel gayrete
Al hemen şimşiri dest-i himmete
Çünkü farz olmuş gaza bu millete
Nakarat
Canımız olsun feda bu devlete
Canımız olsun feda bu millete.

Kaynakça

- Ahmed b. Hanbel, *Müsnedü'l-İmam Ahmed b. Hanbel*, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed eş-Şeybani, (thk.) Şuayb el-Arnaut, Adil Mürşid, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1998.
- Akbulut, İlhan, "160. Yıldönümünde Kırım Savaşı", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, sy. 208, İstanbul 2014, ss. 333-350.
- Birinci, Necat, "1853-1856 Kırım Savaşını Anlatan Bir Eser: Manzûme-i Sivastopol", *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, sy. 10-11, İstanbul 1981-1982, ss. 233-238.
- Ebû Dâvûd, Sünenü Ebî Dâvûd, (thk.), Muhammed Nâsiruddîn el-Elbânî, Mektebetü'l-Maarif li'n-neşri ve't-tevzî, Riyad [t.y.].
- İbn Asâkir, Ebu'l-Kasım Ali b. Hasan, *Tarihu Dimaşk*, Dâru'l-fıkr, [baskı yeri yok], ts.

¹² Eskiden kullanılan ağızdan dolma toplarda falye deliklerine konulan baruta verilen isimdi. Top buradan ateşlenirdi. Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I, 25.

¹³ Hava payını gidermek ve mermiye bir mihver hareketi vermek imkanını menetmek üzere mucifler içine atılan yivler ve bu şekilde yapılan toplarla tüfeklere verilen addır. Altı köşeli ve altı yivli oldukları için bu ad verilmiştir. Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, III, 344.

- İdiz, Ferzende, *İmam Süyûtî Tasavvuf Risaleleri*, Nizamiye Akademi Yayınları, İstanbul 2017.
- Sarınay, Yusuf, (proje yöneticisi), *Osmanlı Belgelerinde Kırım Savaşı (1853-1859)*, (yay. haz.) Kemal Gurulkan, Mustafa Küçük, Yusuf İhsan Genç, Uđurhan Demirbaş, Ayhan Özyurt, Raşit Gündođdu, (çev.) Durmuş Kandıra, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara 2006.
- Süyûtî, Celaleddin, *el-Haberü'd-Dâl alâ Vücûdi'l-Kutb ve'l-Evtâd ve'n-Nücebâ ve'l-Abdâl*, (çev. İdiz, Ferzende) *İmam Süyûtî Tasavvuf Risaleleri* içinde, Nizamiye Akademi Yayınları, İstanbul 2017.
- Müslim b. Haccâc, *el-Câmiu's-Sahîh*, Mektebetü'r-Rüşd, Riyad 2001.
- Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 1983.

